

OS GALOS

REVISTA DE DIVULGACIÓN DA
CULTURA MARÍTIMA E FLUVIAL

7º VI-3-21-95

BUCU 2019
Nº 13

Un mundo de embarcacións tradicionais (I)

Carlos Roberto de Pacho

LANCHAS CHILOTAS (Chiloé, Chile)

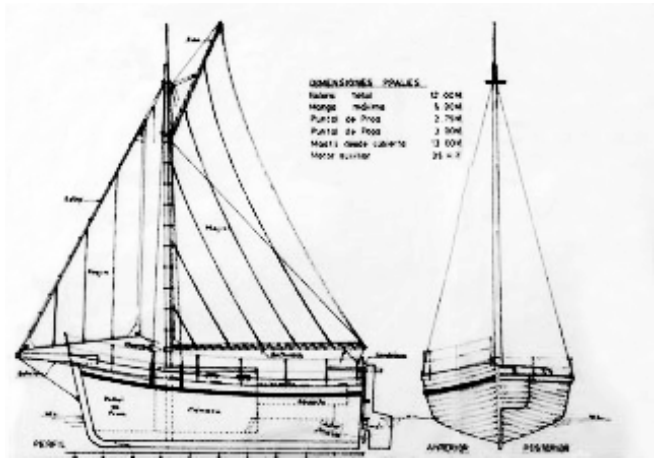
A rexión dos Lagos, ao sur de Chile, leva no seu escudo unha embarcación tradicional.

É na provincia de Chiloé onde esta embarcación está a ser recuperada polos propios aldeáns. Esta bonita rexión é coñecida polas súas coloridas casas palafito, construídas sobre as súas costas.

Os estudosos chilenos desta lancha ven similitudes coas primitivas embarcacións cantábricas dedicadas á caza da balea.

O que se evidencia é que as lanchas chilotas son herdeiras dos veleiros españois, usados en tempos das colonias, para, mediante unha rede de postas, dar aviso de piratas e corsarios que tentaban asaltar os envíos de ouro e prata que procedían do Perú, bordeando o Pacífico e atravesando o Atlántico en dirección á metrópole.

Amantes da cultura marítima teñen recuperado as últimas lanchas chilotas e os vellos carpinteiros de ribeira volven construír novas embarcacións. A propia administración, nun intento de pór en valor as tradicións locais premia cada ano a un artesán. Mesmo hai unha competición anual de maquetas a escala.

Estas antigas embarcacións a vela foron evolucionando e deron paso ás actuais motoras, que foron aumentando de tamaño e que os carpinteiros de ribeira seguen construíndo con madeiras locais, nun proceso totalmente artesanal.

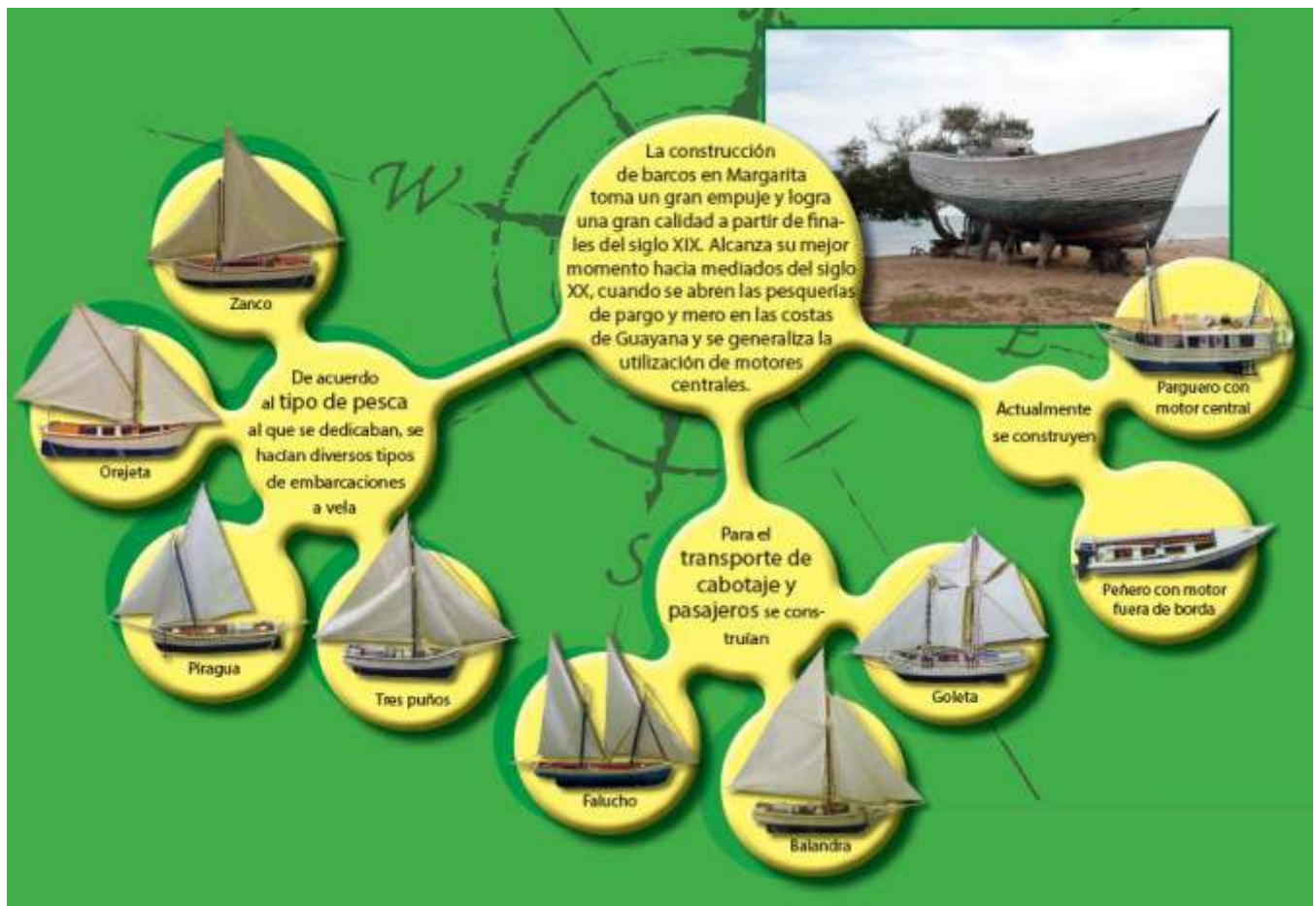

É así como a lancha chilota se pode admirar como testemuño vivo das tradicións e vocación marítima desta rexión chilena.

O casco debe ser de madeira de ciprés, a cuberta de alerce, as cuadernas de coihues torcido, o temón de luma. E o resto de maño macho. A clavação é con puntas de bronce. As máis delas teñen nove metros de eslora. Posúe un mastro, unha vela maior e un foque. Baixo cuberta non hai compartimentos, é un só espazo en cuxa proa se acomodan para gorecerse da choiva, o demais é adegá.

A pesca artesanal, o carrexo de mercadorías e o transporte de pasaxeiros demanda estas evolucionadas embarcacións de madeira na súa fragmentada xeografía costeira e as súas illas.

PEÑEROS E PARGUEROS (Isla Margarita, Venezuela)

No oriente venezolano o oficio da carpintería de ribeira segue dando traballo a numerosos carpinteiros e calafates. Illa Margarita representa o mellor expoñente da conservación deste antigo oficio, que nos países do chamado primeiro mundo, se atopa en vías de extinción. Constrúense e repáranse peñeros e pargueros en estaleiros, chamados alí rancherías, de Chacachare, Boca del Río, Casitas del Guamache e Boca del Pozo.

As embarcacións tradicionais a vela xa non asucan estas augas caribeñas, pero todavía se seguen construíndo artesanalmente embarcacións de madeira propulsadas a motor. Só a oralidade transmitida dos carpinteiros maiores aos xóvenes fai que se poidan transformar as ilusións das xentes do mar bregando a madeira sen necesidade de planos.

Peñeros:

Estes botes de ata 8 m. de eslora utilízanse para pescar e ocasionalmente para o transporte de per-

soas. Para o costillar e quilla úsanse madeiras duras de carballo, algarrobo, palosano, yaque e araguey. Fórrase con madeira de pardillo, saqui-saqui ou sasafrás. O establecido leva cravos de cobre. Despois do calafatado e embreado píntanse con vistosas cores, respectando o branco para o seu costado.

A sua cuaderna mestra ten forma de V moi aberta, que se recollen cara a unha proa moi lanzada e cara a popa van tomando forma de O aberta rematando a

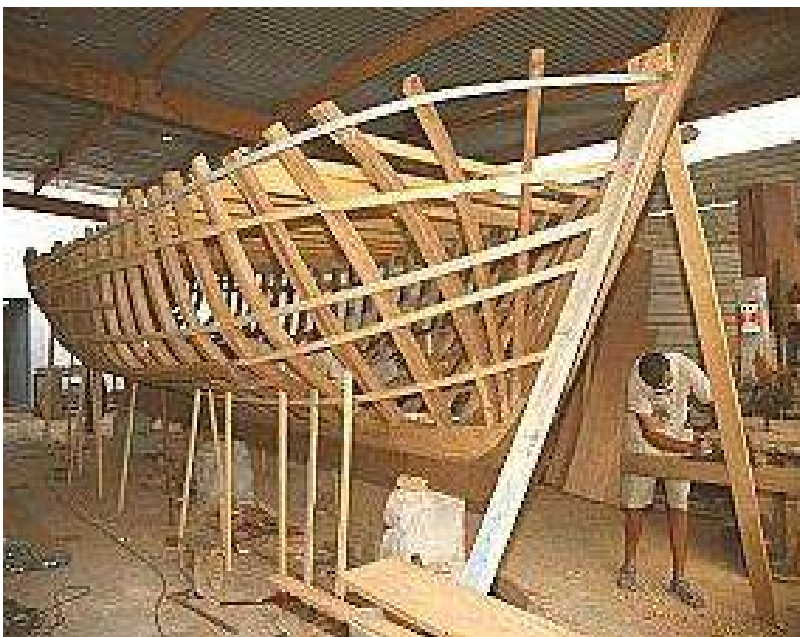
súa achatada popa en espello. Teñen pouco puntal e non moita manga, que afía en proa. Dispón de até catro bancos e a súa propulsión é a motor foraborda.

Pargueros:

Estes barcos chegan a ter 30 m. de eslora, aínda que o seu uso mais frecuente era a pesqueira do pargo e mero, actualmente esta mudando para o transporte turístico e, aínda que oficialmente non se recoñeza, para o contrabando.

Plantan a quilla e sobre ela a roda, a proa e o codaste a popa, continúaase co enmadeirado das cuadernas, a táboa de regala, a entablazón con cravos de cobre, a colocación dos baos sobre os que irá a cuberta, instalación do motor e aliñado do eixo sobre o que irá a hélice, colocación do briche (ponte) e os mastros, o calafateado e o pintado. Ultimamente engádesse un toldo para gorecerse tanto do sol como dos chuveiros.

Baixo o sol caribeño, os carpinteiros de ribeira seguen creando ilusións de mar e madeira.